

Posudek konzultanta
na rigorózní práci Mgr. Olgy Nahodilové
Poškozený v trestním řízení

I.

Významným subjektem trestního řízení a významnou stranou trestního řízení je poškozený. Součástí trestního řízení je také rozhodování o náhradě škody, nemajetkové újmy v penězích, resp. o vydání bezdůvodného obohacení – adhezní řízení. Novely trestního řádu od roku 1989 postupně rozšiřovaly, zesilovaly a prohlubovaly spíše procesní práva obviněného, ale buď vůbec, anebo jen ve velmi malé míře rozšiřovaly procesní práva poškozeného. Tento postup nebyl správný, protože poškozený je osobou, která je trestným činem nejvíce dotčena. Ochrana osoby poškozené trestným činem a široká možnost poškozeného uplatnit v trestním řízení nárok na náhradu škody – to jsou atributy moderního trestního procesu.

V posledních letech se ku prospěchu věci prosazuje legislativní tendence posilující postavení poškozeného v trestním řízení. Výrazem této tendence je i novela trestního řádu provedená zákonem č. 181/2011 Sb., účinná od 1. 7. 2011 a zejména pak zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů (účinný od 1. 8. 2013), který přinesl komplexní úpravu pomoci obětem trestných činů a novelizoval deset dalších zákonů, zejména trestní řád. Tím se také rozšiřuje možnost rozhodnout o nároku poškozeného v adhezním řízení.

Předložená rigorózní práce o nadstandardním rozsahu 159 stran textu je tedy svým tématem věnována aktuální otázce legislativy i aplikační praxe.

Rigorózní práce se skládá z úvodu, sedmnácti, zpravidla dále strukturovaných kapitol a závěru, ve kterém autorka uvádí některé náměty ke zdokonalení platné právní úpravy.

Rigorozantka počíná svůj výklad in medias res, tedy vysvětlením pojmů poškozený a oběť trestného činu, následuje historický vývoj postavení poškozeného na území České republiky. Další kapitola poněkud neorganicky rozebírá překážky v uplatnění nároku poškozeného na náhradu škody. Následuje podrobný rozbor rozličných procesních práv poškozeného podle platné právní úpravy. V závěrečné části své rigorózní práce autorka rozebírá problematiku postavení poškozeného v různých typech odklonů včetně dohody o vině a trestu, porovnává

českou právní úpravu s právní úpravou slovenskou a závěrečná kapitola obsahuje návrhy de lege ferenda.

Osnova práce je logická (s výjimkou výtky uvedené shora), jednotlivé kapitoly na sebe vhodně navazují.

Autorka vypracovala práci na podkladě dostatečného počtu odborných literárních pramenů, s kterými kreativně pracovala.

Vhodně a v dostatečné míře použila ustálenou judikaturu.

II.

Podstatou rigorózní práce jsou partie pojednávající o procesních právech poškozeného ve vztahu k rozhodování o náhradě škody a kapitoly rozebírající náležitosti uplatnění nároku na náhradu škody v trestním řízení. Její rozbor je dostatečně podrobný, kultivovaný a bez věcných chyb a nedostatků.

Autorka se nevyhýbá ani nedostatkům platné právní úpravy způsobeným hektickým proudem neutuchajících novelizací trestního řádu. Projevuje se to například ve skutečnosti, že trestní řád neobsahuje ani procesně bezchybný postup, při kterém by se rozhodovalo, zda určitá osoba je či není poškozeným (ustanovení § 43 odst. 2 tr. řádu za takový postup rozhodně nelze považovat).

V závěru své práce autor sumarizuje postavení poškozeného a rozhodování v adhezním řízení. Připomíná nedostatky platné právní úpravy rozhodování o náhradě škody, ke kterým náleží zejména okolnost, že poškozený nemá právo napadnout odvoláním jiný výrok, než výrok o náhradě škody a skutečnost, že poškozený není oprávněn podat odpor proti trestnímu příkazu.

V rámci námětů de lege ferenda dále navrhuje vhodnější právní úpravu ustanovení § 44 odst. 2 tr. řádu (problematika tzv. společného zmocněnce poškozeného). Rigorozantka zde navrhuje povinné zastoupení advokátem, což má svoji logiku, protože poškozených mohou být stovky i tisíce a současná právní úprava neklade na společného zmocněnce poškozeného žádné nároky, respektive klade na něj stejné nároky jako na každého jiného zmocněnce, což znamená, že společný zmocněnec ani nemusí mít právnické vzdělání. Tento a další návrhy obsažené jak přímo v textu práce, tak sumarizované v závěru svědčí o tom, že autorka prokázala hlubší odborné znalosti i bezpečnou znalost aplikační praxe.

III.

Závěrem shrnuji: Rigorózní práce Mgr. Olgy Nahodilové je plně způsobilá k ústní obhajobě.

Při ústní obhajobě doporučuji věnovat pozornost otázkám:

Společný zmocněnec poškozeného – právní úprava a problémy současné aplikační praxe.

Souhlas poškozeného s trestním stíháním – bilance platné právní úpravy a možnosti legislativních změn.

V Praze 13. listopadu 2014

Prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.,
konzultant